

Hij zal er op toezien dat deze door de officiële diensten voor slachtofferhulp op een correcte wijze worden opgevolgd.

De case manager informeert de betrokkenen en geeft hen advies aangaande het verloop van het gerechtelijk onderzoek en de stappen die moeten worden ondernomen.

De case manager ondersteunt eveneens op een actieve wijze het onderzoek en neemt regelmatig contact op met de bevoegde politiedienst en de magistraat belast met het dossier. Dit alles gebeurt binnen de grenzen van het beroepsgeheim waaraan de case manager gebonden is.

De case manager waakt erover, zonder zich echter in de plaats te stellen van de bestaande diensten, dat alles in het werk wordt gesteld om een zaak zo snel mogelijk op te lossen en dat de slachtoffers op een optimale wijze worden begeleid.

In 1999 werden meer dan 1500 dossiers betreffende weglopers, onverklaarbare verdwijningen, ontvoeringen door ouders of derden en gevallen van seksuele uitbuiting behandeld.

child focus

Heizel Esplanade
Buro & Design Center PB 20
1020 Brussel
Tel. 02/475.44.11.
Fax 02/475.44.03.
<http://www.childfocus.org>

Jeugdbescherming

Een praktische vraagbaak

HOE BEHEERST DEZE DRAGER VAN HET BEROEPSGEHEIM HET SPANNINGSVELD ONTSTAAN DOOR DE GELIJKTIJDIGE AANWEZIGHEID VAN VERSCHILLENDE DWINGENDE MORELE NORMEN, VERVAT IN EVENVEEL MATERIËLE WETTEN?

- Artikel 458 SWB (+ specifieke afgeleiden) ten opzichte van artikelen 422bis en ter SWB
- Artikel 458 SWB (+ specifieke afgeleiden) ten opzichte van artikel 29 Sv.
- Artikel 458 SWB (+ specifieke afgeleiden) ten opzichte van artikel 30 Sv.

Vb. art. 44,63,77,80 Wjb,
art. 43 Gecoörd.Dec.VI.Gem.
art. 9 Dec. Alg. Welzijnsw.

ARTIKEL 458 SWB (BEROEPSGEHEIM)

Vragen die men zich moet stellen:

1. Is er hier sprake van een geheim? D.w.z.: feiten, meningen, beslissingen, mededelingen die, omdat ze de naam, de faam, de intimiteit (vgl. art. 8 E.V.R.M.), van iemand kunnen schenden, zelfs buiten diens verzoek, verborgen moeten worden gehouden; is men er zich van bewust dat kennis van geheimen de macht betekent hiervan misbruik te kunnen maken?; een louter materieel feit dat geen enkel geheim karakter heeft valt niet onder het beroepsgeheim (al kan bijvoorbeeld de arts die een zgn. algemeen bekend feit over zijn patiënt bevestigt het beroepsgeheim schenden); hoewel het openbare-orde-karakter van het beroepsgeheim afspraken maken belet, pleit men er voor dat de cliënt/patiënt zelf de draagwijdte van het geheim zou kunnen bepalen, maar dan tegen zichzelf en anderen beschermd moet kunnen worden (aan de cliënt/patiënt zelf of zijn wettelijke vertegenwoordiger een vastgesteld geheim al dan niet meedelen behoort dan weer tot de therapeutische en diagnostische vrijheid).

2. Is het op basis van mijn hoedanigheid dat mij in vertrouwen geheimen werden toevertrouwd, dat ik ze heb vastgesteld of aangevoeld? D.w.z.: in het raam van een noodzakelijke vertrouwensrelatie die is ontstaan of bestaat ingevolge of binnen de uitoefening van mijn beroep of omdat ze mij wegens mijn staat ter kennis kwamen als stagiair, student, echtgenoot, medewerker in georganiseerd verband van wie in vertrouwen werd genomen of vaststellingen deed; ben ik integendeel geen 'confident nécessaire', maar een 'confident volontaire', dan rust enkel op mij een morele plicht, de discretieplicht (bijvoorbeeld ik ben arts en mijn buur vertelt mij iets over de overbuur als buur).

3. Ben ik er mij van bewust dat ik een geheim schend? Als ik bewust ben van 1 en 2 *supra* en ik spreek toch, dan moet men zelfs geen kwaad opzet bewijzen om mij te vervolgen wegens schending van het beroepsgeheim; ik mag slechts geheimen delen die noodzakelijk zijn voor de uitoefening van mijn functie; ik meld dus hoe dan ook niets méér dan wat relevant en nuttig kan zijn voor mijn cliënt/patiënt en in zijn belang (zie bv. art.77 Wjb); men spreekt hier van gedeeld of afgeleid beroepsgeheim; opgelet: door de onderzoeksrechter inbeslaggenomen 'geheime' stukken zouden wel eens, als overtuigingsstukken neergelegd, kunnen ingezien worden door partijen en hun advocaten om aan artikel 6 E.V.R.M. te voldoen.

4. Als ik het beroepsgeheim schend, dan is de strafvervolgning die hierdoor op gang wordt gebracht tegen mijn cliënt/patiënt, dader van een misdrijf, nietig; stukken die door schending en derhalve op onrechtmatige wijze aan het strafdossier worden gevoegd, dienen er uit verwijderd en wat er op stoelt geldt niet als bewijs; zelfs al spreek men mij vrij wegens schending van het beroepsgeheim, dan nog kan ik tuchtrechtelijk (als er tuchtrecht is) op de vingers worden getikt, burgerrechtelijk tot schadevergoeding worden veroordeeld (fout-schade-oorzakelijk verband moet dan worden bewezen)(art. 417 Ger.W.) of arbeidsrechtelijk op grond van zware fout ontslagen worden.

5. Als ik onder eed voor een magistraat (dus niet voor politieambtenaar of andere) of voor een parlementaire onderzoekscommissie beslis te spreken (ik heb dan immers spreekrecht, geen plicht) of stukken neer te leggen (art. 877 Ger.W.),

a) deel ik niet méér mee dan wat men mij vraagt en is, wat ik zeg, relevant?

b) heb ik, in mijn antwoorden, steeds het belang van mijn cliënt/patiënt voor ogen? Wil ik hem hierdoor beschermen tegen verder onheil?

Ik weet dat, zelfs al heeft mijn cliënt/patiënt (meester van het geheim) mij (bewaarder van het geheim) ontslagen van het beroepsgeheim (liefst schriftelijk), ik in functie van 5 b) in getuigen oordeel of ik spreek en hoever (zie ook 1. *in fine supra*).

d) ik mag mij op het beroepsgeheim beroepen, maar mag hierdoor dit beroepsgeheim niet van zijn doel en voorwerp afwenden, bijvoorbeeld om een derde-misdrijfpleger uit de wind te zetten, om mezelf te verweren tegen een aansprakelijkheidsvordering wegens een door mij gemaakte beroepsfout, als dekmantel voor misdadige kuiperijen waarin ik zelf ben betrokken, al mag ik, als verdachte, niet verplicht worden tegen mijzelf te getuigen; het beroepsgeheim bestaat maar om een gewettigd vertrouwen te beschermen of te vrijwaren.

e) als ik als gerechtsdeskundige de opdracht kreeg te onderzoeken en te rapporteren, dan moet ik dat ook doen; ik vermeld echter niets wat buiten mijn opdracht valt en waarover ik in vertrouwen werd genomen (om conflicten te vermijden moet ik mijn opdracht en mijn positie op voorhand aan de persoon, voorwerp van mijn opdracht, duidelijk maken).

6. Is er geen wet die (decreet dat) mij verplicht te spreken? (spreekplicht – vgl. art. 70 SWB); naast: Wet burgerlijke stand, Wet profylaxie venerische ziekten e.a meestal tegenover welbe-

paalde instanties, decreten van de Franse en Duitstalige gemeenschap inzake jeugdbijstand (waarover verder, *in fine sub X*)

Komen we hier tot en in het spanningsveld van de aanhef:

A) ARTIKEL 422BIS SWB (VERZUIMSDELICT – HULP BIEDEN)

1. Schat ik het vastgestelde of gemelde gevaar goed in?

Als er werkelijk ernstig gevaar is, kan ik zelf voldoende helpen, zorg ik voor andere deskundige hulp (die onmiddellijk het imminent gevaar doet wijken) of is het geweld zo extreem dat zonder dwangmatig ingrijpen van politie en gerecht geen beveiliging van het slachtoffer mogelijk is?

Als ik enkel met het slachtoffer een vertrouwensband heb gaat diens bescherming tegen elk verder onheil vóór het beroepsgeheim (Cass., 9 februari 1988) en kan alles wat hier *sub A.2* is vermeld. Als ik enkel met de dader een vertrouwensband heb, dan ben ik gehouden tot het beroepsgeheim, wat niet verhindert dat ik op de dader kan inwerken waardoor het gevaar voor het slachtoffer of potentiële slachtoffer wijkt (hulp of overtuigen zichzelf aan dwangmatig ingrijpen bloot te stellen); sedert de arresten Verlaine (Liège, 1985-87 gevolgd door Cass., 1987) wordt zeer uitzonderlijk noodtoestand (niet te verwarren met art. 71 SWB) aanvaard wanneer verschillende morele waarden dermate concurrentieel worden dat men objectief de ene boven de andere (hier: het beroepsgeheim) laat primeren; de arts van de dader gaf *in casu* bij de Rijkswacht aan om verdere moorddadige overvallen te voorkomen; de rechter beoordeelt de proportionaliteit tussen het opgegeven en het te vrijwaren principe (hier: het ernstig en dringend gevaar voor anderen afwenden).

Meestal zit ik als m.ass./hulpverlener in een 'therapeutische' relatie binnen een systeembenadering, waartoe zowel dader als slachtoffer behoren; bepaalde beroeps categorieën laten dan de rechten van het slachtoffer primeren (bv. art. 61 Code van geneeskundige plichtenleer van 1975 welke evenwel niet door een K.B. bindend werd verklaard) om iemand van verder onheil te behoeden; in afwachting van de invoering van een spreekrecht (geen meldingsplicht, wat verantwoordelijkheidszin ontnemt en heksenjacht ontkent – terecht kritieken op de plicht voorzien in de decreten van de Franse en Duitstalige Gemeenschap inzake jeugdbijstand zie verder *in fine sub X*) in geval van geweldsdelicten eventueel beperkt tot deze gepleegd ten aanzien van

bepaalde personen (bv. minderjarigen) als uitzondering op artikel 458 SWB, is het thans behelpen om maximaal het slachtoffer te beveiligen:

Ik overtuig het slachtoffer of de dader (zie A.4 *supra*) zelf te spreken (de hulpverlener mag het slachtoffer er niet van weerhouden een gerechtelijke procedure te doorlopen; hij is integendeel geschikt om het slachtoffer die het wenst voor te bereiden en te begeleiden bij het doorlopen van deze procedures).

Vermits systeembenadering meestal ook het werken in een ruimere sociale context veronderstelt en men zijn kennis met andere(n)(diensten) moet delen wil men efficiënt werken, kan het multidisciplinair team als dusdanig beslissen te spreken; er kan ook een ombudsdienst/ adviesorgaan worden gecreëerd of niet-medici kunnen onder medische leiding worden geplaatst.

Ik verwijst het slachtoffer naar een specifieke slachtoffergerichte hulpverlening, waardoor ik het slachtoffer de rechten bezorg die ik niet ten volle kan verdedigen (dit systeem wordt toegepast door de huisarts, die, ter beveiliging van het mishandeld kind, bij de ouders aandringt om het toe te vertrouwen aan de ziekenhuisarts).

Als ik merk dat geen veiligheid (meer) kan geboden worden, dat er enkel schijnmedewerking is, de mogelijkheden van de vrijwillige of gedwongen hulpverlening uitgeput zijn of misbruikt worden, dan blijft ten langeleste de noodtoestand beschreven onder A.4 *supra*.

ARTIKEL 29 SV. (AMBTELIJKE MELDINGSPLICHT MISDAAD-WANBEDRIJF)

- niet gesanctioneerd, behalve eventueel tuchtrechtelijk -

Als ik als m.ass./hulpverlener tevens onder het ambtenarenstatuut val (bijvoorbeeld binnen een politiedienst) of contractueel in overheidsdienst (niet: binnen een vzw), dan verplicht mij dit artikel 29 Sv. tot melding aan mijn overheid, beperkt tot de grenzen van mijn opdracht en mag ik ook tegenover iedereen mijn bronnen verzwijgen; sommigen beweren dat ik slechts een meldingsplicht heb in zoverre ik drager ben van een gezagsfunctie, en dat, als ik hierbij de hulpverleningsfunctie cumuleer, de gezagsfunctie er aan ondergeschikt wordt, zodat de plicht vervalt (zie de consulent van het CBJ/ vrijwillige hulpverlening tegenover de consulent bij de jeugdrechtsbank/gedwongen hulpverlening; vgl. ook de probatie-assistenten en de justitieassistenten); mijn inziens handelt men best zoals *sub A. supra* ge-

nanceerd, maar bewust dat men bij het hantieren van de balans makkelijk kan terugvallen op de plicht van artikel 29 Sv.

Opnieuw doe ik er goed aan mijn opdracht en mijn positie op voorhand aan de persoon, voorwerp van mijn opdracht, duidelijk te maken (zie 5, e *supra*).

ARTIKEL 30 SV. (AANGIFTEPLICHT MISDAAD-WANBEDRIJF BURGERZIN)

- niet gesanctioneerd -

1. Ben ik persoonlijk getuige van een aanslag op iemands leven of eigendom? Maak ik 'de visu of de auditu' een gewelds- of vermogensdelict mee? (meestal niet)

Als dit gebeuren vreemd is aan de vertrouwensrelatie met mijn cliënt/patiënt, dan heb ik de (morele) plicht te melden.

Als dit gebeuren niet vreemd is aan..., dan primeert artikel 458 SWB en zal ik slechts zeer uitzonderlijk de noodtoestand (A.4 *supra*) kunnen inroepen.

In de Franse en Duitstalige Gemeenschap: meldingsplicht voor wie meewerkt aan de toepassing van het decreet inzake jeugdbijstand

Franse Gemeenschap: artikel 57 van het decreet van 4 maart 1991: meldingsplicht (ook als niet-ambtenaar; ook als door het beroepsgeheim gebonden) wanneer ik kennis krijg van een misdrijf voorzien in de artikelen 398 tot 405 SWB gepleegd op personen vermeld in art. 410 SWB (de Raad van State vermeldde *a posteriori* in een voetnoot bij zijn advies nr. 23.390/9 van 26 oktober 1994 dat het niet tot de bevoegdheid behoort van de Gemeenschappen om aan een artikel van de federale strafwet te sleutelen).

Duitstalige Gemeenschap: artikel 39 van het Decreet van 20 maart 1995 (let wel: zelfs na het vermeld advies van de Raad van State): meldingsplicht zoals in de Franse gemeenschap, en nog meer: wanneer ik kennis krijg ook van de misdrijven voorzien in de artikelen 372 tot 378bis SWB...en dit is niet alles: artikel 41 van hetzelfde decreet bepaalt dat, als ik de meldingsplicht veronachtzaam, ik correctioneel strafbaar ben met een gevangenisstraf van 8 d.-6 m. en/of een geldboete van 50 tot 5000 BEF. Zoals onder A.5 *supra* gemeld, zal de federale wetgever gedurende deze legislatuur wellicht werk maken van een spreekrecht.

Christian MAES
Advocaat-generaal Hof van Beroep te Gent